

Originalni naučni rad

Datum prijema rada:
9. jun 2014.

Datum prihvatanja rada:
24. jun 2014.

Dr

Marina Simović

docent, Fakultet pravnih
nauka, Panevropski
univerzitet Apeiron Banja
Luka i Uprava za indirektno
oporezivanje BiH

Dr

**Dragan
Jovašević**

redovni profesor Pravnog
fakulteta Univerziteta u Nišu

Izvršno krivično pravo

- osnovni pojmovi i karakteristike -

Sažetak: Izvršno krivično pravo ili pravo izvršenja krivičnih sankcija predstavlja treći konstitutivni dio krivičnog prava koje logično slijedi poslije materijalnog krivičnog prava i formalnog krivičnog procesnog prava. Tek u postupku izvršenja u zakonu propisanih i u sudskom postupku izrečenih vrsta i mjera krivičnih sankcija ostvaruje se svrha njihovog propisivanja, a to je suzbijanje i sprječavanje kriminaliteta. Budući da se radi o novoj grani pozitivnog krivičnog (kaznenog) prava, autori su u ovom radu na bazi domaće i inostrane pravne teorije analizirali pojam, predmet, naziv, funkciju, izvore, karakteristike, pravnu prirodu i mesto ove grane kaznenog prava.

Ključne riječi: zakon, krivične sankcije, izvršenje, pozitivno pravo, pravna nauka.

POJAM IZVRŠNOG KRIVIČNOG PRAVA

Izvršno krivično pravo je dio sistema krivičnog prava jedne zemlje. Krivično pravo se može posmatrati u dvojakom smislu – kao grana pozitivnog prava i kao grana pravne nauke¹. Shvaćeno na prvi način krivično pravo² (čiji je integralni dio i izvršno krivično pravo ili pravo izvršenja krivičnih sankcija) je sistem zakonskih pravnih propisa kojima se određuju krivična djela i krivične sankcije, kao i uslovi za njihovu primjenu prema učiniocima krivičnih djela u cilju zaštite najznačajnijih društvenih dobara i vrijednosti. Slična je i definicija prema kojoj je krivično pravo sistem svih propisa kojima se u nekoj državi određuju koja su ponašanja krivična djela i koje se kazne i druge krivične sankcije i pod kojim uslovima mogu primjenjivati prema njihovim učiniocima³.

¹ Vidi Lj. Jovanović, D. Jovašević, *Krivično pravo, Opšti dio*, Beograd, 2002, 3 i 4; Ž. Horvatić, *Novo hrvatsko kazneno pravo*, Zagreb, 1997, 2; Ž. Horvatić, P. Novoselec, *Kazneno pravo, Opšti dio*, Zagreb, 2001, 3; V. Pavišić, N. Grozdanić, *Osnove kaznenog prava i postupka*, Rijeka, 2001, 2–4; A. Kurtović, G. Tomašević, *Osnove kaznenog prava i postupka*, Split, 2002, 2; Ž. Horvatić, *Kazneno pravo i druge znanosti*, Zagreb, 2004, 45–52.

² Krivično pravo kao pozitivnu granu prava u Bosni i Hercegovini čine: 1) Krivični zakon Bosne i Hercegovine, 2) Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, 3) Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, 4) Krivični zakon Republike Srpske i 5) krivičnopravne odredbe sadržane u drugim zakonima koji čine sekundarno, sporedno, dopunsko ili pomoćno krivično pravo.

³ Ž. Horvatić, *Kazneno pravo, Opšti dio, Prvi dio*, Zagreb, 2003, 12. Gotovo na

Iz ovako određenog pojma krivičnog prava prozilazi i osnovna dioba ove grane prava. Tako se razlikuju materijalno, procesno i izvršno krivično pravo. Materijalno krivično pravo predstavlja sistem zakonskih pravnih propisa kojima se određuju pojam i karakteristike krivičnih djela, sistem krivičnih sankcija i osnovi i uslovi za utvrđivanje krivične odgovornosti i kažnjivosti⁴. Ono se može manifestovati, realizovati tek posredstvom procesnog prava. Naime, krivično procesno pravo kao sistem zakonskih pravnih propisa određuje pojam i vrste procesnih subjekata, procesna načela, arhitektoniku i tok redovnog krivičnog postupka, te krivičnog postupka po redovnim i vanrednim pravnim lijekovima.

Tako, izvršno krivično pravo kao grana pozitivnog pravnog sistema i dio krivičnog prava predstavlja sistem pravnih propisa (zakonskog i podzakonskog karaktera) koji određuje postupak, način i uslove izvršenja izrečenih krivičnih sankcija od strane krivičnog suda. Ovako određeno izvršno krivično pravo se nalazi u funkciji primjene krivičnog (materijalnog) prava, tj. omogućava finalni stadijum njegove primjene⁵. Osnovna i najopštija načela izvršenja krivičnih sankcija ili pak neka posebna pitanja vezana za izvršenje sankcija koja su u tijesnoj vezi sa krivičnopravnom regulativom krivične sankcije nalaze se pak u krivičnom zakonodavstvu. Da bi određena krivična sankcija koja je propisana u krivičnom pravu i izrečena od strane nadležnog suda mogla u potpunosti da ostvari zakonom propisanu svrhu (funkciju – zaštitu i obezbjeđenje najznačajnijih društvenih dobara i vrijednosti), potrebno je da ona bude na odgovarajući način i izvršena od za to nadležnih državnih organa (organa penitencijarne administracije). To ukazuje na utilitaristički karakter izvršnog krivičnog prava koje svoje opravdanje i *ratio legis* nalazi upravo u društvenoj korisnosti.

Izvršno krivično pravo Republike Srpske je dio jedinstvenog pravnog sistema Republike Srpske, ali koje u tom sistemu ima poseban zadatak. Njegov je zadatak da obezbijedi zaštitu, učvršćivanje i razvijanje društveno-ekonomskih odnosa i društveno-političkog uređenja zemlje, odnosno (kako je to u zakonodavstvu određeno) da obezbijedi zaštitu ličnih sloboda i prava čovjeka, te drugih prava i društvenih vrijednosti zajemčenih i zaštićenih Ustavom Republike Srpske i međunarodnim pravom. Tako, član 1 stav 1 Krivičnog zakona Republike Srpske⁶ (KZ RS) propisuje kao cilj krivičnog prava zaštitu osnovnih prava i sloboda čovjeka i građanina i drugih osnovnih individualnih i opštih vrijednosti koje ustanovljava i jemči pravni poredak.

IZVRŠNO KRIVIČNO PRAVO KAO GRANA PRAVNE NAUKE (PENOLOGIJA)

Izvršno krivično pravo nije samo grana pozitivnog prava jedne zemlje, već je ono istovremeno i grana pravne nauke. Kao grana pravne nauke, izvršno krivično pravo je obuhvaćeno pojmom penologija (lat. poena – kazna i grč. logos – nauka). Penologija je zapravo nauka o kaznama (odakle potiče i njen naziv). Savremena penologija⁷ svojim multidis-

identičan način pojam krivičnog prava je određen i u pravnoj teoriji u Republici Makedoniji (Đ. Marjanović, Makedonsko krivično pravo, Opšti dio, Skoplje, 1998, 2 i V. Kambovski, Kazensko pravo, Opšti dio, Skoplje, 2005, 3).

⁴ Vidi B. Petrović, D. Jovašević, Krivično (kazneno) pravo Bosne i Hercegovine, Opšti dio, Sarajevo, 2005, 13–15.

⁵ Z. Stojanović, Krivično pravo, Opšti dio, Beograd, 2001, 27.

⁶ „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13.

⁷ Ž. Horvatić, Kazneno pravo, Opšti dio, op.cit., 20 i 21.

ciplinarnim pristupom svoju naučnu i praktičnu djelatnost usmjerava u prvom redu na proučavanje izvršenja kazne lišenja slobode i ostalih kazni, kao i drugih krivičnopравnih sankcija (mjera bezbjednosti, vaspitnih mjera, uslovne osude sa zaštitnim nadzorom), kao i drugih kaznenopravnih sankcija (sankcija za privredne prestupe i sankcija za prekršaje)⁸. To je sintetičko određenje penologije.

Penologija je dakle naučna disciplina koja izučava razne (pravne i vanpravne) aspekte koji se pojavljuju u vezi sa izvršenjem krivičnih sankcija. Prvobitno je ova nauka izučavala samo probleme u vezi sa izvršenjem kazne lišenja slobode. To je uostalom i danas glavni predmet ove naučne discipline, ali je njeno područje istraživanja prošireno i na probleme izvršenja drugih krivičnih sankcija (zavodskih i vanzavodskih) koje uključuje određene tretmane delinkvenata (osuđenih lica)⁹. No, u nauci se penologija određuje i kao nauka koja izučava metode kaznenopravnih sankcija, pravila njihovog izvršenja i metode koji se koriste u njihovoj primjeni. Budući da se bavi pravom izvršenja krivičnih sankcija, ona svoju pažnju poklanja i organizaciji ustanova za izvršenje kazni, kao i vaspitnim mjerama koje se primjenjuju prema osuđenim licima (kriminalna terapija) radi njihove resocijalizacije i sprječavanja povrata (recidiva). U tom smislu se ona određuje i kao „nauka o terapiji osuđenika“¹⁰.

Ili, drugim riječima, penologija je nauka, disciplina i djelatnost koja je usko povezana sa krivičnim pravom, pa se čak naziva i „nauka o kazni“. Ona svojim multidisciplinarnim pristupom koncentriše svoju naučnu i praktičnu djelatnost na izvršenje kazne oduzimanja slobode. No, ona se bavi (ili bi bar trebalo da se bavi) i izvršenjem ostalih kazni, zamjena za kaznu i drugih krivičnopравnih sankcija (mjera bezbjednosti, uslovne osude sa zaštitnim nadzorom, vaspitnih mjera prema maloljetnicima)¹¹.

U najširem smislu, penologija tako obuhvata naučnu obradu svih problema koji se javljaju u vezi sa izvršenjem svih krivičnih sankcija, a sve u nastojanju da se upravo u fazi izvršenja postigne svrha propisivanja krivičnih sankcija. To istovremeno ukazuje na polivalentan karakter ove naučne discipline, jer se ovdje (pored pravnog okvira izvršenja krivičnih sankcija) izučavaju svi oblici društvene (socijalne) reakcije koje se u tom okviru sprovode, gdje se praktično susreću različita pitanja sociološke, psihološke, psihijatrijske, andragoške, pedagoške, medicinske i sl. prirode¹². Međutim, pored sankcija, ova se nauka bavi i proučavanjem načina i postupka izvršenja drugih mjera koje nemaju karakter krivične (ili uopšte kaznene) sankcije, kao što su oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom ili prekršajem ili mjere pritvora (procesne mjere za obezbjeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku).

U tom smislu se penologija određuje kao samostalna i posebna naučna disciplina čiji je predmet proučavanja izvršenje kazni i drugih krivičnih sankcija, kao i proučavanje tretmana osuđenih lica. Proučavajući izvršenje krivičnih sankcija koje osnov svog izricanja

⁸ Vidi D. Atanacković, Penologija, Beograd, 1988, 4–6.

⁹ B. Zlatarić, M. Damaška, Riječnik krivičnog prava i postupka, Zagreb, 1966, 223.

¹⁰ P. Novoselec, Opšti dio kaznenog prava, Zagreb, 2004, 28.

¹¹ Ž. Horvatić, Kazneno pravo, Opšti dio, op.cit., 20.

¹² Vidi B. Marić, Sistem izvršenja krivičnih sankcija u Republici Srbiji, Beograd, 2004, 15–17.

imaju u normama krivičnog prava, penologija se na taj način pojavljuje kao nastavak krivičnog prava, i to u fazi njegove praktične realizacije. Zapravo, radi se o dvije faze jednog jedinstvenog procesa: izricanja i izvršenja kazne i drugih krivičnih sankcija, procesa koji je upravljen prema jedinstvenom cilju – suzbijanju kriminaliteta. Budući da se najveći dio penologije odnosi na izvršenje kazne zatvora i drugih sankcija koje se sastoje u lišenju slobode učinioca krivičnog djela, ova nauka se naziva često i „naukom o zatvorima“ ili „penitensijarnom naukom“¹³. Slično je ovom i učenje prema kome je penologija nauka koja se bavi proučavanjem izvršenja krivičnih sankcija kako bi mogla da se na najbolji način ostvari svrha kažnjavanja učinioca krivičnog djela, koristeći, pri tome, i učenja vanpravnih krivičnih nauka¹⁴.

Na identičan način penologija se određuje kao naučna disciplina koja se bavi problematikom izvršenja kaznenopravnih sankcija, posebno kada se radi o institucionalnom tretmanu osuđenog lica. S obzirom na predmet njenog proučavanja, može se reći da je ona nastavak (produžetak) krivičnog prava, jer se bavi izvršenjem kaznenopravnih sankcija koje su izrečene na temelju odredbi krivičnog materijalnog prava. Između ostalog, njen je zadatak da se bavi i izgradnjom prikladnih sistema za resocijalizaciju delinkventa kako bi se izvršenjem kaznenopravnih sankcija ostvarila svrha kažnjavanja¹⁵.

I konačno, budući da je sredinom 2003. godine stupio na snagu Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda (koji određuje sistem međunarodnih krivičnih djela i sankcije za njihove učinioce koje izriče Međunarodni krivični sud), čime je međunarodno krivično pravo dobilo „pravo građanstva“ kao najmlađa krivičnopravna disciplina, logično je da se penologija, između ostalog, bavi i proučavanjem sistema izvršenja krivičnih sankcija koje su izrečene od strane međunarodnih krivičnih sudova (Međunarodnog krivičnog suda, odnosno *ad hoc* tribunala koji su formirani krajem devedesetih godina dvadesetog vijeka za bivšu SFRJ, Runandu, Sijera Leone i Istočni Timor).

NAZIV IZVRŠNOG KRIVIČNOG PRAVA (PENOLOGIJE)

U pogledu naziva ove grane pozitivnog prava, još uvijek nije opšteprihvaćeno da se ona naziva izvršno krivično pravo. Naime, rijetki su autori¹⁶ koji za sistem pravnih propisa kojima se određuje način, postupak i uslovi izvršenja krivičnih i drugih kaznenih sankcija upotrebljavaju naziv izvršno krivično pravo ili pravo izvršenja krivičnih sankcija. Osnova ovoga naziva potiče od osnovnog izvora ove grana prava – Zakona o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske¹⁷ (ZIKS). Zato se ponekad ova grana prava naziva penitensijarno pravo¹⁸. Češće se za nauku izvršnog krivičnog prava¹⁹ upotrebljava naziv penologija²⁰.

¹³ M. Babić, I. Marković, Krivično pravo, Opšti dio, Banja Luka, 2008, 43.

¹⁴ M. Radovanović, Krivično pravo, Opšti dio, Beograd, 1975, 31.

¹⁵ V. Grozdanić, M. Škorić, Uvod u kazneno pravo, Opšti dio, Rijeka, 2009, 12.

¹⁶ Z. Stojanović, Krivično pravo, Opšti dio, Beograd, 2001, 27; D. Jovašević, Leksikon krivičnog prava, Beograd, 2011, 168 i 169 i Ž. Horvatić, Kazneno pravo, Opšti dio, Zagreb, 2003, 10.

¹⁷ “Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 12/10, 117/11 i 98/13. Zakon je stupio na snagu 27. februara 2010. godine.

¹⁸ B. Zlatarić, M. Damaška, Riječnik krivičnog prava i postupka, op. cit., 223.

¹⁹ Vidi B. Petrović, D. Jovašević, Izvršno krivično (kazneno) pravo, Sarajevo, 2006, 8–12.

²⁰ M. Milutinović, Penologija, Beograd, 1979, 76; B. Čejović, Krivično pravo, Opšti dio, Beograd, 2002, 64 i Lj. Jovanović, D. Jovašević, Krivično pravo, Opšti dio, Beograd, 2002, 36.

No, u pravnoj teoriji se mogu naći i takva shvatanja prema kojima je penologija nauka o odnosima osuđenika i društva²¹ ili je to pak nauka koja se bavi tehničkim problemima kaznenih ustanova i njihovom organizacijom (u kom smislu bi se za ovu granu prava mogao upotrijebiti i naziv penitensijarno pravo).

Nerijetka su takođe i shvatanja prema kojima je penologija kao nauka skoncentrisana na ličnost izvršioca krivičnog djela čime se određuje i njen predmet kao utvrđivanje i primjena tretmana vaspitanja i prevaspitanja kao osnovnog cilja krivičnih sankcija. Ovako shvaćena penologija se konstituiše kao nauka o tretmanu i resocijalizaciji delinkvenata²². U svakom slučaju najuže je određivanje penologije²³ kao nauke o kaznama i njihovom izvršenju. Sam pojam penologije je novijeg datuma. On je prvi put upotrijebljen 1845. godine u radu njemačkog teoretičara Franca Libera. Pod penologijom je Liber odredio disciplinu koja se bavi naučnim proučavanjem kazni, njihovom primjenom i njihovim dejstvom²⁴. Sve do tada penologija nije imala karakter samostalne pravne discipline, već je smatrana interalnim dijelom krivičnog (materijalnog) prava.

Iz činjenice da kazne nisu jedine i najbrojnije niti su najčešće izricanje krivične sankcije u savremenom krivičnom pravu, proizilazi da se penologija kao naučna disciplina mora baviti proučavanjem svih krivičnih sankcija, načinom i postupkom njihovog izvršenja, odnosno njihovim međusobnim odnosom. To ukazuje da penologija mora da predstavlja nauku koja se bavi proučavanjem ne samo krivičnih već i svih drugih kaznenih sankcija koje uopšte egzistiraju u krivičnom (kaznenom) pravnom sistemu zemlje i njihovom efikasnošću sa gledišta uspješne resocijalizacije osuđenih lica. Time ona na specifičan način postaje specifično i efikasno sredstvo kriminalne politike (ili politike suzbijanja kriminaliteta)²⁵, ali i krajnji, efektivni cilj ostvarenja krivičnopravne – zaštitne ili garantivne funkcije uopšte. Na ovaj način, penologija utiče i na smanjenje, odnosno povećanje broja izvršenih krivičnih djela (ili porast ili smanjenje recidiva – povrata), zavisno od uspjeha koji se postiže u toku izvršenja izrečenih krivičnih sankcija, posebno sankcija institucionalnog karaktera (zavodskih sankcija)²⁶.

Naravno, efikasnost propisanih i izrečenih krivičnih sankcija u velikoj mjeri zavisi i od sistema postpenalne pomoći, odnosno efikasnosti i razuđenosti sistema društvenih institucija koje se bave učiniocima krivičnih djela. Stoga se mogu ponekad naći i takva shvatanja prema kojima se penologija bavi i proučavanjem organizacije, sredstava i metoda postpenalne pomoći, odnosno postpenalne zaštite osuđenih lica poslije izlaska na slobodu u cilju njihove rehabilitacije i ponovnog uključivanja, readaptacije u normalan društveni život²⁷. Ali, iz toga se ne može izvesti zaključak da penološka teorija i praksa čine integralni dio savremene kriminalne politike kako se to ponekad može naći u pravnoj teoriji²⁸.

²¹ M. Milutinović, *Kriminalna politika*, Beograd, 1984, 140.

²² Vidi M. Milutinović, *Penologija*, Beograd, 1981, 83–86.

²³ D. Jovašević, *Leksikon krivičnog prava*, Beograd, 2011, 615.

²⁴ D. Atanacković, *Penologija*, Beograd, 1988, 3.

²⁵ I. Primorac, *Prestup i kazna*, Beograd, 1978, 145.

²⁶ Više B. Čejović, *Krivično pravo*, Opšti dio, op.cit., 64.

²⁷ Vidi R. Kupčević-Mladenović, *Osnovi penologije*, Sarajevo, 1972, 26–28.

²⁸ N. Stručkov, *Sovjetskaja ispraviteljno trudovaja politika i ee rolj v borbe s prestupnostju*, Saratov, 1970, 53.

PREDMET IZVRŠNOG KRIVIČNOG PRAVA

Bez obzira na različita teorijska određenja pojma izvršnog krivičnog prava (penologije) koja se mogu naći u domaćoj i inostranoj krivičnopravnoj literaturi, izvršno krivično pravo se kao grana zakonodavstva jedne zemlje bavi uređivanjem organizacije, načina i postupka izvršenja krivičnih sankcija, u prvom redu kazni (i to kazne lišenja slobode kao najznačajnije vrste kazne) i drugih krivičnih sankcija, (mjera bezbjednosti, vaspitnih mjera i uslovne osude sa zaštitnim nadzorom, ali i alternativnih mjera), zatim sankcija za međunarodna krivična djela, drugih vrsta kazneno pravnih sankcija (sankcija za prekršaje), kao i drugih vrsta krivičnopravnih mjera (kao što su oduzimanje imovinske koristi koja je pribavljena krivičnim djelom i prekršajem), odnosno krivičnoprocesne mjere pritvora²⁹.

Ovako određeni predmet izvršnog krivičnog prava zapravo proizilazi iz člana 1 stav 1 ZIKS-a prema kome se ova grana pravi bavi uređivanjem postupka izvršenja kazne zatvora, dugotrajnog zatvora, lišenja slobode koje je određeno u prekršajnom postupku, mjere pritvora, novčane kazne, rada za opšte dobro na slobodi, mjera bezbjednosti, kazne maloljetničkog zatvora i vaspitnih mjera, kao i organizacijom i radom ustanova za izvršenje krivičnih sankcija, te i izvršenjem krivičnih sankcija koje su izrekli strani sudovi.

Pored ovog sintetičkog shvatanja pojma izvršnog krivičnog prava (penologije)³⁰, u teoriji se mogu naći i drugačija pojmovna određenja ove discipline, odnosno njegovog predmeta. Tako se prema klasičnom, tradicionalnom shvatanju kao predmet penologije smatraju kazne zatvora i postupak njihovog izvršenja³¹. Ovako shvaćena penologija se definiše kao nauka o zatvorima ili penitencijarna nauka. Nešto je šire određenje penologije čiji predmet obuhvataju sve kazne (osim kazne lišenja slobode), osnovi prava na kažnjavanje, evolucija kazni, svrha kazni, način, metod i postupak njihovog izvršenja. Ovo je shvatanje bilo dominantno sve do 19. vijeka (do pojave sociološke škole), kada su kazne u različitim oblicima i modalitetima (kazne protiv života, tijela, časti, slobode, imovine i sl) predstavljale osnovne vrste krivičnopravnih sankcija.

FUNKCIJA IZVRŠNOG KRIVIČNOG PRAVA

Osnovna funkcija krivičnog prava uopšte jeste zaštita najznačajnijih društvenih dobara i vrijednosti od kriminaliteta. Ta funkcija treba da obezbijedi postojanje jednog društva ali i da omogući njegov dalji razvoj. To je opšta i zajednička funkcija svakog krivičnog prava, bez obzira na konkretno društvo, odnosno državu kojoj služi kao sredstvo zaštite. Krivično pravo je instrument za zaštitu određenog društvenog i ekonomskog uređenja jedne države na određenom stepenu razvoja i kao takvo ono je specifično jer posjeduje niz karakteristika po kojima se razlikuje od krivičnog prava svake druge zemlje.

Rijetka su krivična zakonodavstva koja izričito određuju zaštitnu funkciju. Tako u članu 2 Krivični zakonik Ruske federacije propisuje da se ova funkcija ispoljava u zaštiti od prestupničkih napada prava i sloboda čovjeka i građanina, imovine, društvenog uređenja i društvene bezbjednosti, oružanih snaga i ustavnog uređenja zemlje, kao i obezbjeđenje

²⁹ D. Jovašević, *Krivično pravo*, Opšti dio, Beograd, 2010, 46.

³⁰ Ovakvo pojmovno određivanje penologije i njenog predmeta zastupaju i svjetki poznata imena kao što su Pinatel, Grasberger, Kornil, Ansel i Milutinović.

³¹ Više J. Džinić- Špadijer, *Zatvoreničko društvo*, Beograd, 1973.

mira i bezbjednosti čovječanstva, te sprječavanje prestupa³². Krivični zakonik Ukrajine³³ u članu 1 određuje zadatak krivičnog prava kao očuvanje društvenog sistema Ukrajine, nje- govog političkog i ekonomskog sistema, imovine, ličnosti, sloboda i prava čovjeka i prav- nog poretka od krivičnih djela. Bugarski Krivični zakonik³⁴ u članu 1 utvrđuje da je zadatak krivičnog prava zaštita ličnosti i prava građana i ustavom utvrđenog pravnog poretka. Kri- vični zakonik NR Kine u članu 2 određuje da je zadatak krivičnog prava da primjenjuje ka- zne u borbi protiv kriminalnih akata u cilju zaštite nacionalne bezbjednosti i političke vla- sti, narodne demokratije i socijalnog sistema, svojine, građanskih, demokratskih i drugih ljudskih prava, održavanje socijalnog i ekonomskog reda i mirnog razvoja socijalističkog sistema³⁵. U članu 1 Krivični zakon Republike Hrvatske³⁶ reguliše da ovaj zakon propisuje ona ponašanja kojima se povređuju ili ugrožavaju osnovne slobode i prava čovjeka i dru- ga prava i društvene vrijednosti zajemčene i zaštićene ustavom i međunarodnim pravom čija se zaštita ne bi mogla ostvariti bez krivičnopravne prinude. Prema članu 1 Krivičnog zakonika Republike Bjelorusije³⁷ svrha krivičnog zakonika je zaštita života i zdravlja ljudi, njihovih sloboda i prava, osnova društvenog, državnog i javnog interesa, svojine, životne sredine i pravnog poretka od krivičnih djela³⁸.

Iz ovako određene zaštitne, garantivne funkcije krivičnog prava uopšte proizilazi i funkcija izvršnog krivičnog prava. Da bi krivično pravo uopšte moglo da ostvari ovako postavljeni cilj - svrhu (utilitaristički karakter), potrebno je da u zakonu propisane kazne budu izrečene učinocu krivičnog djela i da one budu izvršene na takav način, u takvom postupku, primjenom takvih metoda i mjera vaspitanja, prevasitanja i resocijalizacije da utiču na učinioce krivičnih djela (osuđena lica) da ubuduće ne nastave sa vršenjem krivič- nih dela (čime se ostvaruje specijalno-preventivno dejstvo kazni). Tako je u članu 2 ZIKS-a određena svrha izvršenja krivičnih sankcija (dakle, i svrha izvršnog krivičnog prava) na trojaki način i, to kao: (1) sprovođenje pravnosnažnih i izvršnih sudskih odluka, (2) zaštita društva od vršenja krivičnih djela i (3) izdvajanje učinilaca krivičnih djela iz društvene sre- dine u cilju njihovog prevaspitanja, liječenja i osposobljavanja za život na slobodi u skladu sa društvenim normama.

Slično je i sa ostvarenjem svrhe ostalih krivičnih sankcija koje sve zajedno treba da djeluju u pravcu disciplinovanja građana kako bi se uzdržali od vršenja krivičnih (i drugih kaznenih djela kršenjem normi pravnog poretka) i kako bi se pridržavali zakona i drugih propisa na kojima se zasnivaju postulati pravne države i vladavine prava (čime se ostvaruje specijalno-preventivno dejstvo sankcija). U tom smislu se ono pojavljuje kao *ultima ratio* pravnog poretka, kao njegov posljednji i najvažniji čuvar³⁹.

³² Vidi J. I. Skuratov, V. M. Lebedov, *Komentarii k Ugolovnomu kodeksu v Rossijskoj federaciji*, Norma, Moskva, 1996.

³³ Vidi M. I. Koržanskij, *Popularnij komentar Kriminalnogo kodeksu*, Naukova dumka, Kiev, 1997.

³⁴ Vidi *Nakazatelen kodeks s posočeni stare tekstove na izmenenite členove*, Norma, Paralaks, Sofija, 1998.

³⁵ C.D. Pagle, *Chinese Criminal Law*, Peking, 1998.

³⁶ *Narodne novine Republike Hrvatsk* br. 125/11 i 144/12. Više K.Turković et al., *Komentar Krivičnog zakona*, Zagreb, 2013.

³⁷ *Criminal code of the Republic of Belarus*, Official text, Minsk, 2000.

³⁸ Vidi Z. Stojanović, *Generalna prevencija i zaštitna funkcija krivičnog prava*, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, Beograd, 1-2/94, 220-229.

³⁹ Vidi B.Impalomeni, *Fuzione del diritto punitivo*, *Rivista penale*, 1957, 135-152; F. Bačić, *Krivično pravo*, *Opšti dio*, Zagreb, 1978, 2-13 i B. Zlatarić, *Krivično pravo*, *Prvi svezak*, Zagreb, 1970, 73-79.

Iako se krivičnopravna zaštita društvenih vrijednosti ostvaruje uglavnom kroz kaznu kao najvažniju krivičnu sankciju, usljed čega joj se daje represivni, retributivni karakter, ona se ne ostvaruje samo kroz retribuciju i odmazdu već, isto tako, i kroz prevenciju vršenja krivičnih djela putem resocijalizacije i popravljanja učinilaca krivičnih djela. Šta više, cilj je krivičnog prava da vaspitno utiče na ponašanje ljudi kako bi se oni uzdržali od kršenja propisa i vršenja ponašanja koja su društveno opasna i u zakonu određena kao krivična djela. To ukazuje da primarni cilj krivičnog prava uopšte nije primjena krivičnih sankcija – dakle represija. Ovako određena zaštitna uloga krivičnog prava prema članu 1 stav 2 KZ RS ostvaruje se određivanjem koja djela predstavljaju krivična djela, propisivanjem kazni i drugih krivičnih sankcija za ta djela, te izricanjem sankcija učinocima krivičnih djela u zakonom utvrđenom postupku. Propisivanje krivičnih djela i sankcija za njihove učinioce se prema članu 2 KZ RS zasniva na neophodnosti primjene krivičnopravne prinude samo kada na drugi način nije moguće zaštititi osnovne društvene vrijednosti i u mjeri koja je nužna za takvu zaštitu.

IZVORI IZVRŠNOG KRIVIČNOG PRAVA

Osnovni i glavni izvor izvršnog krivičnog prava u Republici Srpskoj, koje se zasniva na načelu zakonitosti, jeste ZIKS. Njime se uređuje: (1) postupak izvršenja kazne zatvora, dugotrajnog zatvora, lišenja slobode koje je određeno u prekršajnom postupku, mjere pritvora, novčane kazne, rada za opšte dobro na slobodi, mjera bezbjednosti, kazne maloljetničkog zatvora i vaspitnih mjera, (2) organizacija i rad ustanova za izvršenje krivičnih sankcija i (3) izvršenje krivičnih sankcija koje su izrekli strani sudovi. Međutim, pored zakona kao osnovnog i neposrednog izvora izvršnog krivičnog prava, izvor ove grane prava čine i podzakonski akti (normativni akti organa državne uprave – pravilnici Ministarstva pravde), i to u slučajevima kada sam zakon (ZIKS) to izričito predviđa. To su posredni ili dopunski izvori izvršnog krivičnog prava, kojih ima više.

Kao izvor izvršnog krivičnog prava smatraju se i: (1) KZ RS, budući da propisuje pojam, vrste, svrhu i dužinu trajanja krivičnih sankcija, kao mogućnost njihovog prestanka (npr. uslovni otpust, pomilovanje i sl), te principe kaznene politike koji se zapravo i moraju ostvariti efikasnim izvršenjem izrečenih sankcija i (2) Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku⁴⁰ koji propisuje način, uslove i postupak za izvršenje izrečenih krivičnih sankcija za maloljetnike (vaspitnih mjera, kazne maloljetničkog zatvora i mjera bezbjednosti), kao i alternativnih mjera (policijskog upozorenja i vaspitnih preporuka)⁴¹. Budući da se izvršnim krivičnim pravom određuje i način i postupak izvršenja mjere pritvora (krivičnoprocesne mjere za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog, odnosno optuženog u krivičnom postupku), na određeni način kao izvor izvršnog krivičnog prava javlja se i Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske⁴².

I konačno, kao izvor izvršnog krivičnog prava (na posredan način) smatra se i Zakon o prekršajima⁴³ budući da on propisuje pojam, vrste, svrhu i trajanje sankcija koje su izrečene

⁴⁰ "Službeni glasnik Republike Srpske" br. 13/10 i 61/13.

⁴¹ Vidi M.Simović, D.Jovašević, Lj.Mitrović, M.Simović-Nišević, Komentar Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima Republike Srpske, Banja Luka, 2010 i M.Simović, D.Jovašević, Lj.Mitrović, M.Simović Nišević, Maloljetničko krivično pravo, Istočno Saajevo, 2013.

⁴² "Službeni glasnik Republike Srpske" broj 53/12.

⁴³ "Službeni glasnik Republike Srpske" broj 34/06.

učiniocima prekršaja koje se izvršavaju primjenom ove grane prava, na isti način, pod istim uslovima i u istom postupku kao i sankcije koje su izrečene učiniocima krivičnih djela.

ODNOS IZVRŠNOG KRIVIČNOG PRAVA SA DRUGIM DISCIPLINAMA

Iako je izvršno krivično pravo poniklo u okviru krivičnog materijalnog prava, danas je to samostalna, autonomna grana prava koja ima specifičan predmet i način njegovog regulisanja. Ono predstavlja predmet proučavanja posebne naučne discipline – penologije koja je istina nastala pod okriljem kriminologije, ali je stekla samostalni subjektivitet u okviru pravnih nauka. Kao dio jedinstvenog pravnog sistema, potrebno je odrediti odnos izvršnog krivičnog prava (odnosno njegove nauke – penologije) prema drugim granama prava, odnosno naučnim disciplinama. U tom smislu ćemo posmatrati odnos izvršnog krivičnog prava prema: (1) krivičnom materijalnom pravu, (2) krivičnom procesnom pravu i (3) prekršajnom (administrativnom kaznenom) pravu. Takođe ćemo posmatrati i odnos penologije (ili nauke izvršnog krivičnog prava) prema drugim krivičnopravnim naukama: (1) kriminologiji i (2) viktimologiji i (3) kriminalnoj politici

Krivično materijalno i izvršno krivično pravo

Materijalno krivično pravo utvrđuje pojam, svrhu, vrste i trajanje krivičnih sankcija, posebno kazne i uslove za njihovo izricanje, dok izvršno krivično pravo utvrđuje metode, načine kao i postupak njihovog izvršenja⁴⁴. Prema tome, svrha svake krivične sankcije, posebno kazne, koja je određena materijalnim krivičnim pravom - može biti realizovana samo kroz izvršno krivično pravo. Ta nerazdvojna povezanost proizilazi iz činjenice što ove dvije grane krivičnog prava ne mogu postojati jedna bez druge. Drugim riječima, izvršno krivično pravo je u funkciji materijalnog krivičnog prava. Da bi sankcija bila izvršena ona mora biti utvrđena i izrečena, a izrečena sankcija ukoliko ne bi bila izvršena, odnosno ako ne bi mogla biti izvršena - ne bi mogla da ostvari svrhu radi koje je predviđena u materijalnom krivičnom pravu⁴⁵.

Krivično procesno i izvršno krivično pravo

Krivično procesno pravo je sistem zakonskih propisa kojim se uređuje organizacija, nadležnost i postupak pred organima krivičnog pravosuđa, procesna načela i procesi subjekti, kao i tok i arhitektonika krivičnog postupka. Iz toga proizilazi i logička povezanost ove dvije grane prava. Njihova povezanost proizilazi iz jedinstvenog zadatka koji imaju obje ove grane prava, koji se sastoji u zaštiti društvenih dobara i vrijednosti od kriminaliteta. U ostvarivanju tog zadatka ove dvije grane prava se ne mogu zamisliti jedno bez drugog, jer samo ona krivična sankcija koja je izrečena u krivičnom postupku od strane nadležnog suda - može biti izvršena shodno odredbama izvršnog krivičnog prava. Naime, krivično pravo propisuje krivične sankcije i uslove za njihovu primjenu, a ono se može ostvariti samo putem dejstva organa pravosuđa u postupku koji je utvrđen propisima krivičnog procesnog prava. Na taj način izvršno krivično pravo i krivično procesno pravo pojavljuju se kao sredstvo za realizaciju i ostvarenje krivičnog prava.

⁴⁴ Vidi D. Jovašević, Komentar Zakona o izvršenju krivičnih sankcija sa sudskom praksom i pratećim propisima, Beograd, 2000.; M. Milutinović, Penologija, Beograd, 1977.; R. Kupčević- Mladenović, Osnovi penologije, Sarajevo, 1972. i J. Popović, Sistem izvršenja kazni lišenja slobode u Jugoslaviji, Beograd.

⁴⁵ D. Jovašević, Krivično pravo, Opšti dio, Beograd, 2010, 15.

Prekršajno i izvršno krivično pravo

Prekršajno pravo propisuje najblažu vrstu javnopravnih delikata – prekršaje ili administrativno kaznene delikte. Pri tome, ono (pored prekršaja) propisuje i vrste prekršajnih sankcija, te način, postupak i uslove za njihovo izricanje. Da bi ovako izrečene prekršajne sankcije mogle da ostvare svoj cilj, potrebno je da budu izvršene. Upravo izvršno krivično pravo propisuje organizaciju, nadležnost, postupak i način izvršenja i prekršajnih sankcija čime se otvaruje i ustavni postulat da sva osuđena lica na jedinstvenim osnovima izvršavaju izrečene kaznenopravne sankcije⁴⁶.

Nauka izvršnog krivičnog prava i kriminologija

Kriminologija je sintetička i kompleksna nauka koja proučava učinioce krivičnih djela, kriminalnu prevenciju, sociologiju prava i društvene procese u vezi sa uzročnošću kriminaliteta. pa se zapravo bavi etiološkim i fenomenološkim oblicima i vidovima ispoljavanja kriminalnog ponašanja⁴⁷. Ponikla u okviru i pod okriljem kriminologije, penologija (nauka izvršnog krivičnog prava) je u 19. vijeku izrasla u samostalnu pravnu disciplinu koja se bavi proučavanjem načina, metoda i postupka izvršenja krivičnih sankcija u cilju njihovog efikasnijeg djelovanja na suzbijanje kriminaliteta. Ona je nastala u vezu sa pojavom i razvijanjem novih metoda i tretmana u postupanju sa osuđenim delinkventima u cilju njihove resocijalizacije i prevaspitanja kako bi se spriječilo ponovno vršenje krivičnih djela od tih lica. Stoga, ona prati dejstvo i primjenu pravnih, ali i vanpravnih (pedagoških, psiholoških i socijalnopolitičkih) sredstava i mjera u tretmanu kriminalnih delinkvenata. Na bazi svojih proučavanja i dostignuća do kojih dođe, penologija daje kritičku ocjenu o korisnosti i efikasnosti sredstava i metoda koje društvo u obliku krivičnih sankcija, posebno onih institucionalnog karaktera, koristi u suzbijanju kriminaliteta.

Nauka izvršnog krivičnog prava i viktimologija

Viktimologija⁴⁸ je multidisciplinarna nauka koja je usmjerena na istraživanje žrtve, etiološke činioce u viktimizaciji, njene pogodujuće determinante. Da bi mogla da odgovori svom zadatku da u potpunosti i sveobuhvatno rasvijetli sve aspekte viktimizacije, ova nauka, između ostalog, ispituje vezu i odnose između učinioca krivičnog djela i žrtve (pasivnog subjekta), njihov međusobni odnos i interakcije, kao i sve pogodujuće okolnosti u katalizirajućoj ulozi. U procesu viktimizacije od posebnog su značaja sljedeće determinante: (1) otkrivanje viktimogenih uzroka, (2) istraživanje rizika žrtava, (3) fenomenološke odlike odnosa učinilac – žrtva: starost, pol, profesija, obrazovanje, moralnost itd. i (4) prevencija u sprečavanju da neko lice postane žrtvom – otkrivanje latentnih i potencijalnih žrtava. Jedan od najznačajnijih zadataka viktimologije jeste da sveobuhvatno istraži zločin – krivično djelo u krimino-viktimološkom pogledu, ispitujući podjednako koliko učinioca toliko i žrtvu.

⁴⁶ Vidi S. Pihler, *Prekršajno pravo*, Novi Sad, 2000.; Đ. Đorđević, *Prekršajno pravo*, Beograd, 2004.; P. Dimitrijević, D. Jovašević, *Prekršajno pravo*, Beograd, 2005.; Lj. Mitrović, *Prekršajno pravo*, Banja Luka, 2011 i D. Jovašević, *Prekršajno pravo*, Niš, 2012.

⁴⁷ B. Petrović, G. Meško, *Kriminologija*, Sarajevo, 2008., 11. Više M. Singer, *Krivično pravo i kriminologija*, Zagreb, 1992.; Ž. Horvatić, *Osnovi kriminologije*, Zagreb, 1998.; M. Singer, *Kriminologija*, Zagreb, 1996. i Z. Šeparović, *Kriminologija i socijalna patologija*, Zagreb, 1986..

⁴⁸ Vidi A. Ramljak, B. Petrović, *Viktimološki pojmovnik*, Sarajevo, 2005., 11–13; Z. Šeparović, *Viktimologija*, Zagreb, 1998., 14–16; J. Šilović, *Uzroci zločina*, Zagreb, 1913., 34–37; M. Simović, A. Ramljak, *Viktimologija*, Sarajevo, 2011.

Primjenjujući penološke vaspitno-prevaspitne mjere i tretmane prema osuđenim licima za krivično djelo – koje analizira i proučava penologija - pokušava se ostvariti osnovna svrha krivičnih sankcija – resocijalizacija i prevaspitanje učinioca krivičnog djela kako ubuduće ne bi nastavio sa vršenjem krivičnih djela. Ako se ovi penološki tretmani u potpunosti i sveobuhvatno ostvare prema osuđenim licima, veća je mogućnost i vjerovatnoća da se pojedina osuđena lica poslije izlaska na slobodu, poslije izdržane izrečene kazne ili druge krivične sankcije vrata u društvo kao „zdrav“ član društvene zajednice. To znači da uspjehom koji penologija ostvari, smanjuje se mogućnost viktimizacije žrtava ubuduće. Stepen i dinamika povrata (recidiva) su tako u uzročno.-posljedičnoj vezi sa efektima i uspjehom izvršenja izrečenih krivičnih sankcija.

Nauka izvršnog krivičnog prava i kriminalna politika

Kriminalna politika⁴⁹ (ili antikriminalna politika ili politika suzbijanja kriminaliteta) predstavlja sistem mjera, načina i postupaka koje država – društvo primjenjuje protiv učinilaca krivičnih (i drugih kažnjivih) djela. Ona obuhvata organizaciju i sistem djelovanja državne: zakonodavne, sudske i izvršne vlasti, te vandržavnih (društvenih) institucija koje planiranim i smišljenim sistemom preventivnih i represivnih mjera i postupaka djeluje u pravcu suzbijanja delinkvencije uopšte, a posebno kriminaliteta⁵⁰. Jedan od važnih organa u sistemu kriminalne politike svakako jesu i organi krivičnog pravosuđa, a među njima se posebno izdvajaju ustanove penitencijarnog sistema, zavodske ustanove u kojima je izvršavaju izrečene krivične i druge vrste kaznenih sankcija. To znači da penologija u znatnoj mjeri doprinosi efikasnosti kriminalne politike odnosno usmjerava njene aktivnosti, posebno u odnosu na lica koja izdržavaju institucionalna krivične sankcije.

ZAKLJUČAK

Izvršno krivično pravo predstavlja logičan nastavak ili posljednju fazu materijalnog krivičnog prava i formalnog krivičnog procesnog prava. To je i logično jer se tek u postupku izvršenja u zakonu propisanih i u sudskom postupku izrečenih krivičnih sankcija (po vrsti i mjeri) može ostvariti uopšte funkcija krivičnog prava kao pozitivnopravne discipline – a to je obezbjeđenje i zaštita najznačajnijih društvenih dobara i vrijednosti od različitih oblika i vidova kriminaliteta fizičkih i pravnih lica.

Za razliku od krivičnog prava koje je nastalo sa nastankom države i prava uopšte, izvršno krivično pravo ili pravo izvršenja krivičnih sankcija nastaje tek znatno kasnije – u 19. vijeku kada se široko primenjuje nova vrsta kazni – kazna lišenja slobode u vezi sa čijom pojavom se javljaju i prva pravila o načinu, postupku i uslovima za izvršenje ove vrste kazne. Tako nastaje izvršno krivično pravo koje danas obuhvata sistem pravnih (zakonskih i podzakonskih propisa) kojima se uređuje postupak izvršenja ne samo kazni, već i svih drugih krivičnih sankcija, ali i prekršajnih sankcija, kao i drugih krivičnopravnih i procesnih mjera kao što su oduzimanje imovinske koristi i pritvor.

⁴⁹ Vidi Lj. Bavcon, *Kriminalna politika in kazensko pravo na razpotju*, Revija, Ljubljana, broj 1/72, 2–8 ; Lj. Lazarević, *Jugoslovenska kriminalna politika u oblasti represije*, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd, 1–2/86, 31–64; Ž. Horvatić, L. Cvitanović, *Politika suzbijanja kriminaliteta*, Zagreb, 1999; Lj. Radulović, *Kriminalna politika*, Beograd, 1999. i D. Jovašević, M. Kostić, *Politika suzbijanja kriminaliteta*, Niš, 2012.

⁵⁰ Ž. Horvatić, *Kazeno pravo*, *Opšti dio*, op. cit., 23 i 24.

Nauka koja proučava izvršno krivično pravo naziva se penologija iz čega i proizilazi njen odnos sa drugim pravnim i vanpravnim naukama koje proučavaju kriminalitet. I ova grana prava ima svoj izvor u ZIKS-u, ali se na posredan način kao njen izvor javljaju i izvori materijalnog, procesnog i maloljetničkog krivičnog prava koji treba da ostvare u svom jedinstvu određenu funkciju, svrhu – zaštitu društva od kriminaliteta.

LITERATURA

1. Atanacković, D. *Penologija*, Beograd, 1988.
2. Babić, M., Marković, I. *Krivično pravo*. Opšti dio, Banja Luka, 2008.
3. Bačić, F. *Krivično pravo*. Opšti dio, Zagreb, 1978.
4. *Criminal code of the Republic of Belarus*. Official text, Minsk, 2000.
5. Čejović, B. *Krivično pravo*. Opšti dio, Beograd, 2002.
6. Dimitrijević, P., Jovašević, D. *Prekršajno pravo*. Beograd, 2005.
7. Džinić-Špadijer, J. *Zatvoreničko društvo*. Beograd, 1973.
8. Đorđević, Đ. *Prekršajno pravo*. Beograd, 2004.
9. Grozdanić, V., Škorić, M., Martinović, I. *Krivično pravo*. Rijeka, 2013.
10. Horvatić, Ž., Cvitanović, L. *Politika suzbijanja kriminaliteta*. Zagreb, 1999.
11. Horvatić, Ž. *Krivično pravo i druge znanosti*. Zagreb, 2004.
12. Horvatić, Ž. *Krivično pravo*. Opšti dio, Prvi dio, Zagreb, 2003.
13. Horvatić, Ž. *Novo hrvatsko krivično pravo*. Zagreb, 1997.
14. Horvatić, Ž., Novoselec, P. *Krivično pravo*. Opšti dio, Zagreb, 2001.
15. Horvatić, Ž., *Osnovi kriminologije*. Zagreb, 1998.
16. Jovanović, Lj., Jovašević, D. *Krivično pravo*. Opšti dio, Beograd, 2002.
17. Jovašević, D. *Komentar Zakona o izvršenju krivičnih sankcija sa sudskom praksom i pratećim propisima*. Beograd, 2000.
18. Jovašević, D., Kostić, M. *Politika suzbijanja kriminaliteta*. Niš, 2012.
19. Jovašević, D. *Krivično pravo*. Opšti dio, Beograd, 2010.
20. Jovašević, D. *Leksikon krivičnog prava*. Beograd, 2011.
21. Jovašević, D. *Maloljetničko krivično pravo*. Niš, 2011.
22. Jovašević, D. *Prekršajno pravo*. Niš, 2012.
23. Kambovski, V. *Kazensko pravo*. Opšt del, Skoplje, 2005.
24. Koržanski, M.I. *Popularnij komentar Kriminalnogo kodeksu*. Naukova dumka, Kiev, 1997.
25. Kupčević Mladenović, R. *Osnovi penologije*. Sarajevo, 1972.
26. Kurtović, A., Tomašević, G. *Osnove krivičnog prava i postupka*. Split, 2002.
27. Marić, B. *Sistem izvršenja krivičnih sankcija u Republici Srbiji*. Beograd, 2004.
28. Marjanović, Đ. *Makedonsko krivično pravo*. Opšt del, Skoplje, 1998.
29. Milutinović, M. *Kriminalna politika*. Beograd, 1984.
30. Milutinović, M. *Penologija*. Beograd, 1979.
31. Milutinović, M. *Penologija*. Beograd, 1981.
32. Mitrović, Lj. *Prekršajno pravo*. Banja Luka, 2011.
33. *Nakazatelen kodeks s posočeni stare tekstove na izmenenite členove*. Norma, Paralaks, Sofija, 1998.
34. Novoselec, P. *Opšti dio krivičnog prava*. Zagreb, 2004.
35. Pagle, C.D. *Chinese Criminal Law*. Peking, 1998.
36. Pavišić, B., Grozdanić, V. *Osnove krivičnog prava i postupka*. Rijeka, 2001.

37. Petrović, B., Jovašević, D. *Izvršno krivično (kazneno) pravo*. Sarajevo, 2006.
38. Petrović, B., Jovašević, D. *Krivično (kazneno) pravo Bosne i Hercegovine*. Opšti dio, Sarajevo, 2005.
39. Petrović, B., Meško, G. *Kriminologija*. Sarajevo, 2008.
40. Pihler, S., *Prekršajno pravo*, Novi Sad, 2000.
41. Popović, J. *Sistem izvršenja kazni lišenja slobode u Jugoslaviji*. Beograd, 1969.
42. Primorac, I. *Prestup i kazna*. Beograd, 1978.
43. Radovanović, M. *Krivično pravo*. Opšti dio, Beograd, 1975.
44. Radulović, D. *Krivično procesno pravo*. Podgorica, 2010.
45. Radulović, Lj. *Kriminalna politika*. Beograd, 1999.
46. Ramljak, A., Petrović, B. *Viktimološki pojmovnik*. Sarajevo, 2005.
47. Simović, M., Jovašević, D., Mitrović, Lj., Simović Nišević, M. *Komentar Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima Republike Srpske*. Banja Luka, 2010.
48. Simović, M., Jovašević, D., Mitrović, Lj., Simović, M. *Maloljetničko krivično pravo*. Istočno Sarajevo, 2013.
49. Simović, M., Ramljak, A. *Viktimologija*. Sarajevo, 2011.
50. Singer, M. *Kriminologija*. Zagreb, 1996.
51. Singer, M. *Krivično pravo i kriminologija*. Zagreb, 1992.
52. Skuratov, J.I., Lebedov, V.M. *Komentarii k Ugolovnomu kodeksu v Rossijskoj federaciji*. Norma, Moskva, 1996.
53. Stojanović, Z. *Granice, mogućnosti i legitimnost krivičnopravne zaštite*. Beograd, 1987.
54. Stojanović, Z. *Krivično pravo*. Opšti dio, Beograd, 2001.
55. Stručkov, N. *Sovjetskaja ispraviteljno trudovaja politika i ee rolj v borbe s prestupnostju*. Saratov, 1970.
56. Šeparović, Z. *Kriminologija i socijalna patologija*. Zagreb, 1986.
57. Šeparović, Z. *Viktimologija*. Zagreb, 1998.
58. Šilović, J. *Uzroci zločina*. Zagreb, 1913.
59. Turković, K., et al. *Komentar Kaznenog zakona*. Zagreb, 2013.
60. Vasiljević, T., Grubač, M. *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*. Beograd, 2003.
61. Zlatarić, B., Damaška, M. *Riječnik krivičnog prava i postupka*. Zagreb, 1966.
62. Zlatarić, B. *Krivično pravo*. Prvi svezak, Zagreb, 1970.

Marina M. Simović

Law College, Pan-European University APEIRON, Banjaluka

Executive Criminal Law

- Basic concept and characteristics –

Summary: Executive criminal law or the right of execution of criminal sanctions is the third constituent part of the criminal proceedings which logically follows after the substantive criminal law and formal criminal procedural law. Only the proceedings of execution of types and measures of criminal sanctions prescribed by the law and pronounced in court proceedings give the purpose to its prescription, and that is suppression and prevention of criminality. Since this is a new branch of positive criminal (penal) law, the authors, on the basis of domestic and foreign legal theory, have analyzed at this paper the concept, subject, title, function, sources, characteristics, legal nature and location of this branch of criminal law.

Key words: law, criminal penalties, enforcement, positive law, jurisprudence.